

Generation engagemang & trygghet

– om ungas syn på livet och framtiden

Författare: Anton Landehag

Rapporten "Generation engagemang & trygghet – om ungas syn på livet och framtiden" är framtagen i samarbete mellan analysföretaget Ungdomsbarometern och LO. Anton Landehag samhällspolitisk expert på Ungdomsbarometern har författat rapporten. För förord står LOs ordförande Karl-Petter Thorwaldsson och efterord är skrivet av LOs ungssekreterare Josefin Johansson.

Stockholm 180627

Innehållsförteckning

Förord.....	3
1. Inledning.....	4
2. Dagens Ungdomsgeneration.....	6
2.1 Alla dessa val.....	7
2.2 En ungdomsgeneration som dras isär.....	9
2.3 Digitalisering.....	10
2.4 Framskjutet vuxenblivande.....	10
2.5 Ökad psykisk ohälsa.....	11
3. Utbildning och arbetsliv.....	13
3.1 Arbetslivet.....	13
3.2 Facket.....	15
3.3 Utbildning och skola.....	18
Gymnasieskolan.....	19
4. Samhällets utveckling och politikens roll.....	21
4.1 Vart är vi på väg?.....	21
4.2 Samhällsengagemang.....	24
4.3 Relationen till politiken.....	26
4.4 Vägen framåt.....	28
Efterord.....	29
Källförteckning.....	31

Förord

Jag minns mitt första jobb. Det var ett feriejobb på heltid på glasbruket i Kosta. Lönen var 15:92 kronor i timmen. Det var en bra lön på den tiden.

Jag minns lyckan över att tjäna egna pengar och stoltheten över att stå på egna ben. Jag kände framtidstro och optimism. Det var ett rejält kliv mot vuxenlivet.

Nästan alla unga drömmer om en fast anställning och en trygg tillvaro. Men dagens unga möter ett helt annat arbetsliv än vad jag gjorde. Otrygga anställningar har fått fäste och konsekvenserna är värst för unga löntagare. Korta påhugg, tidsbegränsade anställningar och deltid – det är verklighet för mer än varannan arbetande ung. Det handlar om en hel generation som varken kan planera sin arbetstid eller sin ledighet, som inte kan flytta hemifrån och som inte vet hur mycket de tjänar från en månad till en annan. Med otrygga anställningar har de svårare att kvalificera sig till våra gemensamma trygghetssystem om de blir sjuka eller arbetslösa. Under flera års tid går de miste om värdefulla pensionsinbetalningar.

En hel generation saknar den trygghet de längtar efter för att kunna börja vuxenlivet, bilda familj och bygga en framtid. Men samtidigt känner den unga generationen en stark framtidsoptimism och tilltro till sin egen förmåga att påverka samhället.

Alla vinner på att dagens unga får etablera sig tidigare på arbetsmarknaden och därmed får en chans att bygga upp en framtid. Det är ett gemensamt mål som förenar oss över generationsgränser.

I en alltmer individualiserad tid vill jag slå vakt om det gemensamma: en önskan om ett hållbart arbetsliv, trygghet och möjligheten att själv kunna råda över sin tid.

Mycket har förändrats sedan jag började mitt första jobb på glasbruket i Kosta. Men inte ungas längtan efter att få bygga framtiden. Och inte det faktum att unga människor bär såväl framtiden som dagens samhälle.

Karl-Petter Thorwaldsson

LOs ordförande

1. Inledning

Den här rapportens syfte är att beskriva dagens ungdomsgeneration. Ungdomar är den grupp i samhället som är mest adaptiv och suger åt sig förändringar i sin omgivning snabbast. Det gör att rapporten i någon mån också tvingas ha ambitionen att fungera som en spegel över vår samtid.

För att uppnå rapportens syfte behöver vi en grundläggande förståelse för dagens ungdomsgeneration. Vilka är det då vi pratar om? I huvudsak behandlar rapporten ungdomar som är mellan 15 och 24 år gamla. Det innebär att de är födda från mitten av nittiotalet fram till ett par år efter millennieskiftet. Inom gruppen finns förstås påtagliga skillnader men också likheter och gemensamma erfarenheter. Ingen minns Lunarstorm, fotbolls-VM 1994 eller Berlinmurens fall. Istället har de växt upp med internet som en realitet och från relativt ung ålder har de flesta haft en smartphone med sig vart de än går. Dessa kollektiva erfarenheter påverkar förstås och bidrar till att forma en generation.¹ Vad har de fått för effekter? Är det som Företagarna skrev i rapporten ”Det är attityden dumbom” att unga saknar de personliga egenskaper som arbetsmarknaden kräver?² Att de helt enkelt är lata och bortskämda?

Att konflikter mellan generationer uppstår är inget i sig att förvånas över. På samma sätt som unga formas av sin omgivning har vuxna formats av de förhållanden och den omvärld som präglade deras uppväxt. Konflikter mellan generationer tenderar att uppstå som en spegling av konflikter mellan olika tidsperioder.

Dagens ungdomsgeneration är tydligt påverkad av individualisering. Det innebär att fokus förflyttats från kollektiv till individ, att individen uppfattas ha ett större ansvar att själv fatta beslut. Individualiseringen som process har pågått under en mycket lång tid men påverkar dagens unga i högre grad än tidigare generationer.

Dagens ungdomsgeneration beskrivs utförligare i kapitel 2. Där behandlas också trender som individualisering, digitalisering och fragmentering.

I kapitel 3 behandlas ungas syn på sin framtid. Främst med fokus på utbildning och arbetsliv. Dagens unga blir vuxna betydligt senare än tidigare generationer. Inte för att de själva önskar det utan för att det helt enkelt är svårare att uppfylla de klassiska kriterierna för vuxenblivande

---

¹ Fietze, B. (2009). Historische Generationen. Über einen sozialen Mechanismus kulturellen Wandels und kollektiver Kreativität. Bielefeld: Transcript Verlag.

² <https://www.foretagarna.se/politik-paverkan/rapporter/2016/det-ar-attityden-dumbom/>

idag. Att bygga trygghet och självständighet, främst i termer av arbete och boende, har helt enkelt blivit mer utmanande.

Utvecklingen över tid ger vid handen att unga inte i samma utsträckning som tidigare engagerar sig i de klassiska folkrörelserna. Anslutningsgraden till fackförbunden likväl som medlemsantalen i de politiska partierna är lägre idag än det varit på mycket lång tid. Det här väcker frågor om framtiden för såväl partsmodellen som den svenska föreningstraditionen. Frågor vi kommer utreda närmare i denna rapports kapitel 4, som avslutas med en reflektion kring vägen framåt.

2. Dagens Ungdomsgeneration

Den här rapporten behandlar dagens ungdomsgeneration. Innan vi djupdyker i en beskrivning av ungdomsgenerationen behöver vi dock reda ut vad begreppets båda beståndsdelar, **ungdom** och **generation**, egentligen innebär.

I vardagligt tal är en **ungdom** en person som befinner sig mellan barndomen och vuxenheten. Generellt präglas barndomen av ett beroende till vuxenvärlden i allmänhet och föräldrar i synnerhet och vuxenheten av dess motsats – självständighet och oberoende. Ungdomstiden är alltså den livsfas som infinner sig mellan dessa båda steg. De klassiska sätten att avgöra om en person är att betrakta som vuxen är att ha flyttat hemifrån, att ha en egen försörjning och att ha bildat familj. Över tid kan det tydligt betraktas att dessa tre händelser inträffar allt senare i människors liv. Det säger oss både att vuxenblivandet förskjuts och att det är svårt att avgöra vid vilken ålder en person är att betrakta som ungdom. I den här rapporten kommer vi i huvudsak fokusera på personer som är mellan 15 och 24 år, vilket är en av de mest klassiska ungdomsdefinitionerna, men det kan i flera sammanhang vara relevant att jämföra med såväl yngre som äldre personer för att utveckla förståelsen för hur det är att vara ung idag.

Vissa beteenden och vanor som en ung person har kan tänkas försvinna i en ny livsfas medan annat förväntas leva kvar. Det är dessa kvarvarande aspekter som definierar en **generation**. Som benämningen ”barn av sin tid” indikerar formas vi av det omgivande samhället under de år då vi växer upp. En generation hålls samman av sin relativt gemensamma ålder men utöver det också av gemensamma drag, värderingar och referenspunkter. Omvärldshändelser och värderingsskiften under de mest formativa ungdomsåren ges också särskild vikt.

Den tidigare ungdomsgenerationen kallades flera olika saker där Generation Y och Millenials varit de flitigast använda begreppen. Begreppen används ibland fortfarande för att beskriva ungdomsgenerationen men avser i första hand 80-talister och tidiga 90-talister. Dessa har redan hunnit bli unga vuxna och enligt den ovan nämnda ungdomsdefinitionen (15–24 åringar) har vi att göra med en ny ungdomsgeneration, inte minst mot bakgrund av att dagens unga har växt upp i en på många sätt annorlunda tid än Millenialsen.

Det finns en redan pågående debatt om hur den nya ungdomsgenerationen ska beskrivas och benämnas. I namnstriden finns ännu ingen konsensus. Två förslag som används är Generation Z och iGen, som syftar på unga som inträtt i ungdomsfasen efter iPhonens lansering 2007. Här nedan ska några av de mest kännetecknande dragen och tendenserna beskrivas.

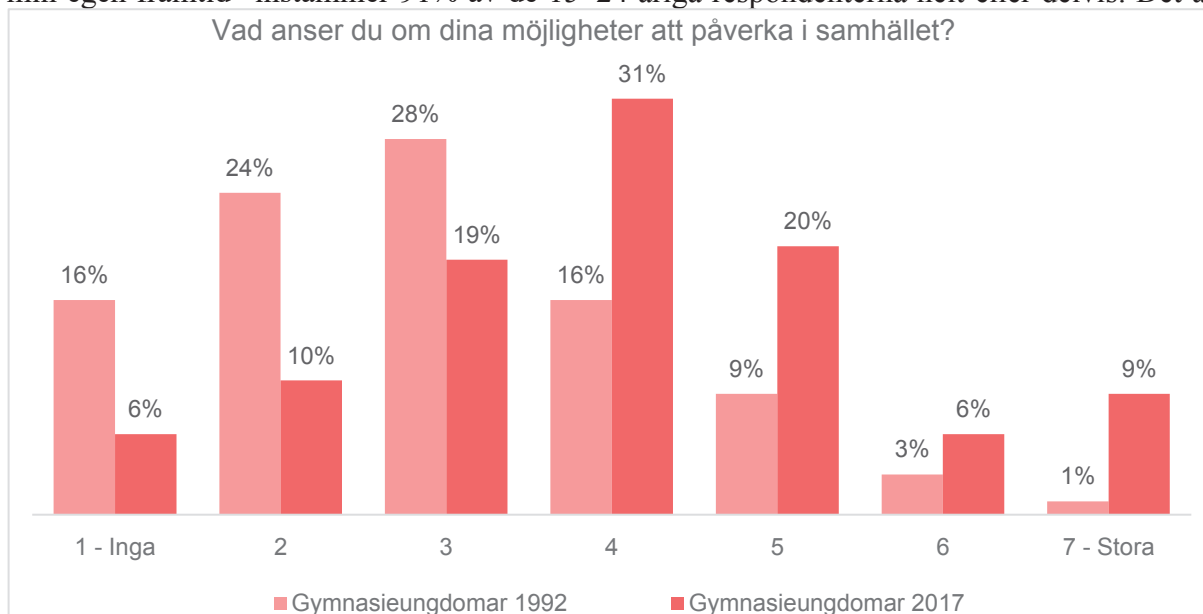
2.1 Alla dessa val

Dagens ungdomsgeneration är tydligt påverkad av individualiseringen. Individualisering beskrivs ofta som en process vilken medför att större fokus läggs på individ och mindre på kollektiv. Begreppet kommer från sociologin men en etablerad definition saknas. Teorier om individualisering kretsar dock vanligtvis kring uppluckring av sociala normer och hierarkier.

Enligt sociologen Georg Simmels teori om sociala kretsar tillhör varje individ ett antal sociala grupper (kretsar) som inte är egenvalda. Individualiseringen har dock medfört att möjligheterna för individen att själv aktivt välja grupptillhörighet har ökat.³ Dagens unga ställs inför långt fler valmöjligheter än tidigare generationer vilket har medfört att livet är mindre förutsägbart. Det är inte säkert att du kommer ha samma jobb som din mamma eller pappa, oavsett om det är hemma på torpet, i fabriken eller på tvätteriet. Inte heller är det givet att du i en och samma kyrka ska döpas, konfirmeras, gifta dig (med en person av motsatt kön) och därefter begravas.

Individualiseringen medför att det är individens ansvar att själv skapa sin identitet och sociala tillhörighet. Observera dock att den ökande valfriheten är helt och hållet obligatorisk – unga lever i valtvångets tidevarv.

Unga har också mycket riktigt en stark uppfattning om sina möjligheter att påverka sin egen framtid. Då Ungdomsbarometern undersöker påståendet ”jag har stora möjligheter att påverka min egen framtid” instämmer 91% av de 15–24 åriga respondenterna helt eller delvis. Det är

³ Levine, Donald (ed) (1971) *Simmel: On individuality and social forms*. Chicago: University of Chicago Press

inte enbart gällande möjligheten att påverka sitt eget liv som individualiseringen kan ses. Då vi jämför hur gymnasieelever ställer sig till sina möjligheter att påverka i samhället 1992 respektive 2017 (se figur 1) ser vi en tydlig förflyttning. Unga bedömer sig ha betydligt större möjligheter att påverka samhället idag än 1992. Det här får förstås konsekvenser som vi närmare ska undersöka längre fram i rapporten.

Självklart påverkar individualiseringen ungas syn på livet och framtiden, men det innebär inte att livschanserna helt plötsligt jämnats ut. Istället kan vi se ett antal tecken på att ungdomsgeneration dras isär – fragmenteras. Ungas identitetsbyggen och syn på livet uppstår inte i ett vakuum utan formas av en mängd faktorer.

Den franske sociologen Pierre Bourdieus teorier om habitus kan bidra till en fördjupad förståelse för vad ett identitetsbygge representerar. Enligt Bourdieu finns grupp-specifika mönster kring hur människor tolkar och agerar i relation till sin omvärld. Han särskiljer mellan tre olika typer av kapital vilka påverkar individens preferenser: de ekonomiska, kulturella och sociala kapitalen. Det ekonomiska kapitalet rör en individs tillgång till pengar, sparande och andra typer av ekonomiska värden. Det kulturella kapitalet är exempelvis kunskap (internaliserat), en examen (institutionaliserat) eller böcker och konst (objektifierat). Socialt kapital kretsar kring sociala relationer och nätverk. Tillgången till de olika kapitalen och hur de är strukturerade styr individers grupptillhörighet men också skillnader mellan olika grupper. Livsstil och preferenser, kalla det smak om du vill, är alltså ett uttryck för individens samhällsposition.⁴

Individualisering har också ytterligare konsekvenser för unga likväl som för samhället i stort. Sociologen Ulrich Beck har argumenterat för att vi lever i ett så kallat ”risksamhälle” vilket kännetecknas av att riskhantering och säkerhetskapande är det dominerande samhällsmålet. Beck menar att detta kan kopplas till en individualisering av social ojämlikhet samt ett minskat förtroende för politik och vetenskap.⁵

---

4 Bourdieu, Pierre - *Distinction: A Social Critique of the Judgment of Taste*, trans. Richard Nice, 1984. Harvard University Press.

5 Beck, Ulrich - *Risk Society - Towards a New Modernity* (London: Sage Publications Ltd, 1992) Thomas Johansson - Socialpsykologi

2.2 En ungdomsgeneration som dras isär

Att ungdomsgenerationen dras isär hänger förstås samman med individualiseringen. Större ansvar och möjligheter att själv välja tillhörighet medför en större spridning av identiteter, uttryck och intressen. I den årliga Ungdomsbarometern⁶ syns detta exempelvis genom en spridning av identitetsuttryck likväl som mer komplexa och sammansatta identitetsuttryck. Unga anger alltfler identitetsbegrepp för att beskriva sig själva, i den senaste mätningen sju stycken begrepp i genomsnitt. I allt högre utsträckning blandas också begrepp på sätt som många gånger kan te sig överraskande för den äldre betraktaren.

De största identitetsgrupperna bland 15–24 åriga tjejer och killar ser ut på följande sätt:

Tjejer:

1. Feminist
2. Livsnjutare
3. Hundmänniska
4. Antirasist
5. Miljövän

Killar:

1. Gamer
2. Livsnjutare
3. Sportfantast
4. Prylnörd/techie
5. Datanörd

Totalt sett är ”livsnjutare” den enskilt största identitetsgruppen. Bakgrunden till detta är sannolikt en reflektion av och reaktion på att unga uppfattar vuxna som stressade och pressade. Just den här typen av skav mellan generationer är inget som i sig är att betrakta som oväntat. Vi formas alla av vår tid och skillnader mellan generationer kan alltså väntas värderingsmässigt.

Vid första anblick syns klart och tydligt skillnaderna mellan tjejer och killars identitetsbyggen. Där tjejer tenderar att identifiera sig med begrepp som säger något om ens värderingar, om ”vem man är”, där killar snarare identifierar sig med begrepp som rör intressen, om ”det man gör”. Klart och tydligt kan dock ses att tjejer tenderar att vara mer samhällsengagerade än killar i nuläget.

Just skillnader i identitetsbygge och intresseutlevnad är inte de enda som går att uppmärksamma inom ungdomsgruppen. I takt med att utbildningssystemet har förändrats syns tydligt skillnader inom ungdomsgruppen baserat på var personen växt upp, vilken skola den gått på och med vilka föräldrar personen fötts. Värt att uppmärksamma är dock att förändringarna kläs i

---

⁶ En stor enkätundersökning med 15–24 åriga respondenter som genomförs årligen av analysföretaget med samma namn

individualiseringens klädsel – med valfriheten och ett ökat individansvar som viktigaste beståndsdelar.

2.3 Digitalisering

Digitaliseringen påverkar ungdomsgenerationen på genomgripande sätt. Benämningar som ”smartphonegenerationen” och det tidigare nämnda ”iGen” indikerar att vi har att göra med den första generationen som har vuxit upp med smartphonen och sociala medier som en del av vardagen. Individualiseringen sker i nuläget i takt med digitaliseringen och de båda processerna förstärker varandra.

Digitaliseringen har tveklöst förändrat ungas, likväl som vuxnas, informationsinhämtning och det på ganska kort tid. Mängden tillgängligt innehåll har förmligen exploderat vilket skapat ökade förutsättningar för intresseutlevnad och identifikation.

Med ett större utbud av information har också förutsättningar för sortering och prioritering av informationsinhämtningen skapats. Unga är vana att välja själva vilka de ska följa på sociala medier, vilken tv-serie de titta på och vilken podd de ska lyssna på.

2.4 Framskjutet vuxenblivande

I rapporten nämndes tidigare att vuxenblivandet har skjutits fram. Fokuserar vi på de klassiska markörerna för vuxenblivande; arbete, boende och familjebildning; är svaret tydligt. Etableringsåldern på arbetsmarknaden⁷ har stigit från 21 år 1990 till 29 år 2014. Då har vi dessutom inte utvecklat resonemangen om vilken typ av arbete, eller mer precist vilken anställningsform, det gäller. Åldern för föräldrar vid första barnets födelse har för kvinnor stigit från 24 år 1970 till 29 år 2017 och för män från 27 till 30 år.⁸ Vad gäller boende har exempelvis hyresgästföreningen konstaterat att 213 000 unga vuxna bor kvar hemma trots att de skulle vilja flytta hemifrån.⁹

---

⁷ Ett mått SCB använder för att indikera när 75% av en årskull befinner sig i arbete

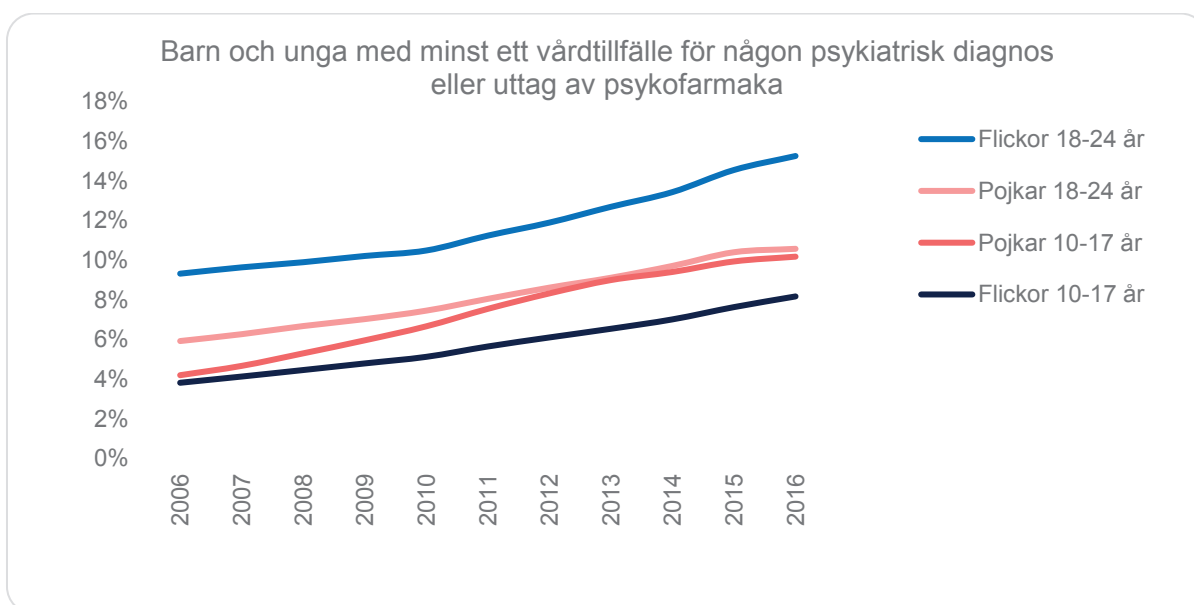
⁸ SCB 2017, läs mer här <https://www.scb.se/hitta-statistik/statistik-efter-amne/befolkning/befolkningsframskrivningar/demografisk-analys/pong/statistiknyhet/demografisk-analys-tid-mellan-barnen---hur-lang-tid-vantar-foraldrar-innan-de-far-sitt-andra-barn/> (hämtat 180615)

⁹ Hyresgästföreningen 2017 - Unga vuxnas boende Hur påverkar situationen på bostadsmarknaden unga vuxnas möjligheter att skapa sin egen framtid? (hämtat 180615)

Det är lätt att konstatera sakernas tillstånd med hjälp av statistik. Men det är viktigt att inte glömma bort att bakom siffrorna gömmer sig en verklighet och en vardag för ungdomar i Sverige som ser ganska annorlunda än vad den gjort för många som idag är vuxna.

2.5 Ökad psykisk ohälsa

Under våren 2018 har rapporterna om ökad psykisk ohälsa bland unga duggat tätt. Utan att ha ambitionen att ge en heltäckande sammanfattning av läget kan nämnas att Socialstyrelsen rapporterat om en fördubbling av psykisk ohälsa bland 10–17 åringar och ökning med 70% bland dem som är mellan 18 och 24 år från 2006 till 2016 (se figur 2).

Även den självrapporterade psykiska ohälsan ökar, vilket exempelvis visas i Folkhälsomyndigheten rapporterar på området. Till viss del kan ökningen av psykisk ohälsa anses hänga samman med att ett existerande tabu kring psykisk ohälsa, både vad gäller att prata om och söka hjälp för den, har försvagats. Oavsett hur detta försvagade tabu anses påverka statistiken upplevs det närmast som ett faktum att ungdomsgenerationen mår sämre än tidigare generationer.

Ökad psykisk ohälsa uppstår förstås inte ur ett vakuum. Det är vanskligt att ge en heltäckande förklaring till den ökande psykiska ohälsan, inte minst då det sannolikt finns ett flertal förklarande faktorer. Det bör dock stå klart att förändringarna av arbetsliv och utbildning som vi berör i kommande i kapital är exempel på dessa faktorer. Ökande eget ansvar, till följd av

individualiseringen, medför förstås också potentiellt ökande stress. Om ansvaret för att lyckas ligger på individen blir förstås ansvaret för ett eventuellt misslyckande också individens, och det är klart att det är stressande.

I Ungdomsbarometerns rapporter syns effekterna tydligt, både vad gäller hur unga själva anger att de mår men också genom ett ökat trygghetssökande.¹⁰ Något som kommer till uttryck såväl i ungas livsstils- och konsumtionsval med minskad konsumtion av alkohol och tobak som exempel, som vad gäller synen på den egna framtiden. Inte minst i form av inställningen till utbildning och arbetsliv vilket vi kommer behandla härnäst.

---

¹⁰ Jämför Ulrich Becks resonemang om ”risksamhället”

3. Utbildning och arbetsliv

3.1 Arbetslivet

Det arbetsliv som väntar unga ser annorlunda ut på ett flertal sätt jämfört med vad som väntade deras föräldrar. En aspekt är den kraftigt ökande etableringsåldern vilken indikerar att självständighet genom egen försörjning inträder betydligt senare för ungdomar som kollektiv. Anställningsformerna och därmed anställningstryggheten ser också annorlunda ut idag än tidigare. Det är så sent som 2007 som allmän visstidsanställning infördes och först 1993 som bemanningsföretag tilläts verka i Sverige.

Detta har fått konsekvenser. Konsekvenser som slagit hårdast mot unga. I LO:s rapport "Anställningsformer och arbetstider 2017" konstateras att 53 procent av samtliga anställda i åldern 16–24 år har en tidsbegränsad anställning.¹¹ Bland äldre anställda är andelarna betydligt lägre, exempelvis 23 procent bland 25–29 åringarna och mellan sju och tio procent för de mellan 30 och 64 år. En tydlig ökning av andelen med tidsbegränsade anställningar kan ses i stort, från nio till 15 procent mellan 1990 och 2016, men det är alltså utan tvekan unga som drabbats hårdast. I statistiken syns också att arbetare och kvinnor i högre utsträckning befinner sig i tidsbegränsade och därmed otryggare anställningar.

Även vad gäller deltidsanställningar är ungdomar kraftigt överrepresenterade. I den ovan nämnda rapporten konstateras att över hälften, 52 procent, av 16–24 åringarna har en deltidsanställning, vilket är en dubbelt så hög siffra som anställda totalt. Även här är kvinnor och arbetare överrepresenterade, särskilt unga kvinnor i arbetaryrken där 71 procent har en deltidsanställning.

Har detta inneburit att unga slutat drömma om den fasta anställningen och den medföljande villan, vovven och Volvon? Väldigt lite tyder på det. Undersökningen "Workforce 2020" som genomfördes av Ungdomsbarometern 2016 visar att 87 procent av de 20–34 åriga respondenterna tycker att "fast anställning" är mycket eller ganska viktigt. Tillsvidareanställningen på heltid fortsätter att uppfattas som den viktigaste delen i skapandet av sin egen tillvaro. Utan tillsvidareanställningen är det mycket svårt att uppnå de aspekterna av den eftertraktade självständigheten. Att få tag på en bostad är svårt för de flesta och det inte enbart i storstäderna. 250 av Sveriges 290 kommuner har bostadsbrist enligt en undersökning

---

¹¹ Larsson. Mats – Anställningsformer och arbetstider 2017 - Fast och tidsbegränsat anställda samt hel- och deltidsanställda efter klass och kön år 1990–2016

av SVT genomförd 2016¹². Utan en stadigvarande inkomst vilket det fasta jobbet garanterar är det mycket svårt, särskilt om du inte stått i bostadskö länge nog för att du är för ung eller har rika föräldrar som kan hjälpa dig med ett bostadsköp. Tankesmedjan Futurion har i rapporten ”Allt hänger på mig – unga och arbetslivet” gett ett flertal exempel på hur den trygga anställningen ses som en nyckel i vuxenblivandet. Rapporten pekar på att unga anser att det i princip inte finns några nackdelar med fast anställning men samtidigt att unga är mer ”tåliga” mot otrygghet inom arbetslivet. Ett resonemang som utgår från att ungas livssituation inte omöjliggör arbete på obekväma arbetstider eller osäker inkomst men också att de har större acceptans för otrygghet i arbetslivet.¹³

Den senaste Ungdomsbarometern indikerar också att vad som uppfattas som en attraktiv arbetsgivare har förändrats tydligt över tid (se figur 3).

Idéen om startups (det lilla privatägda företaget) som den ideala arbetsgivaren skevar betänkligt. På femton års tid har istället större företag och aktörer inom offentlig sektor blivit mer attraktiva som arbetsgivare enligt unga. Sannolikt reflekterar det här ett ökat trygghetssökande som vi kan se flera tendenser till. Kommunen kommer sannolikt inte lägga

¹² <https://www.svt.se/nyheter/inrikes/kommunerna-bostadsbristen-ar-rekordstor> (hämtad 20180615)

¹³ <http://futurion.se/wp-content/uploads/2017/10/Skrift-om-unga-och-arbetslivet-FINAL.pdf> (hämtad 20180615)

ner och förväntas dessutom inte bete sig hur som helst gentemot sina anställda. Dessutom kan man fråga sig var jämställdhetsintegrering och miljöpolicy faktiskt genomförs.

Det är rimligt att hävda att arbetslivet inte motsvarar de önskningar unga har på det. Många tvingas förhålla sig till ett betydligt mer otryggt arbetsliv än vad som efterfrågas. Innebär det här att förväntningarna på arbetslivet har förändrats bland unga? Svaret är nog både ja och nej.

Unga efterfrågar trygghet och förutsägbarhet, de vill kunna bli vuxna och tycker inte att det är ok att ha nollkontrakt i sju år, eller hoppa mellan projekt innan den första tillsvidareanställningen nås. På längre sikt önskar dock unga ett arbetsliv som inte bara tryggar deras tillvaro och skapar förutsättningar för självständighet utan som också möjliggör självförverkligande.

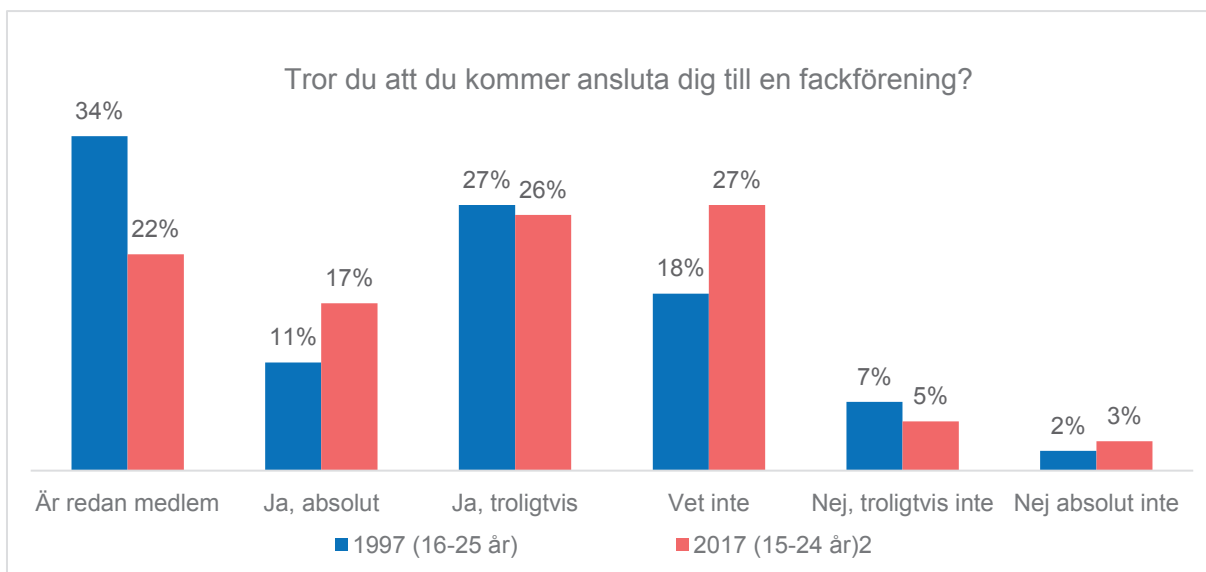
Att arbeta med något som verkligen intresserar en är det självklara svaret då unga tillfrågas om vad som är viktigast i deras arbetsliv. Över tid syns också att mjuka värden som att få möjligheten att utvecklas, trivas med kollegor och göra något meningsfullt blivit allt viktigare. Klassiska mål som hög lön och status är inte lika centrala i en tid då du behöver hinna träna inför det där loppet, hålla liv i surdegen och lägga upp snygga bilder på Instagram för att uppfattas som lyckad av dig själv och din omgivning.

3.2 Facket

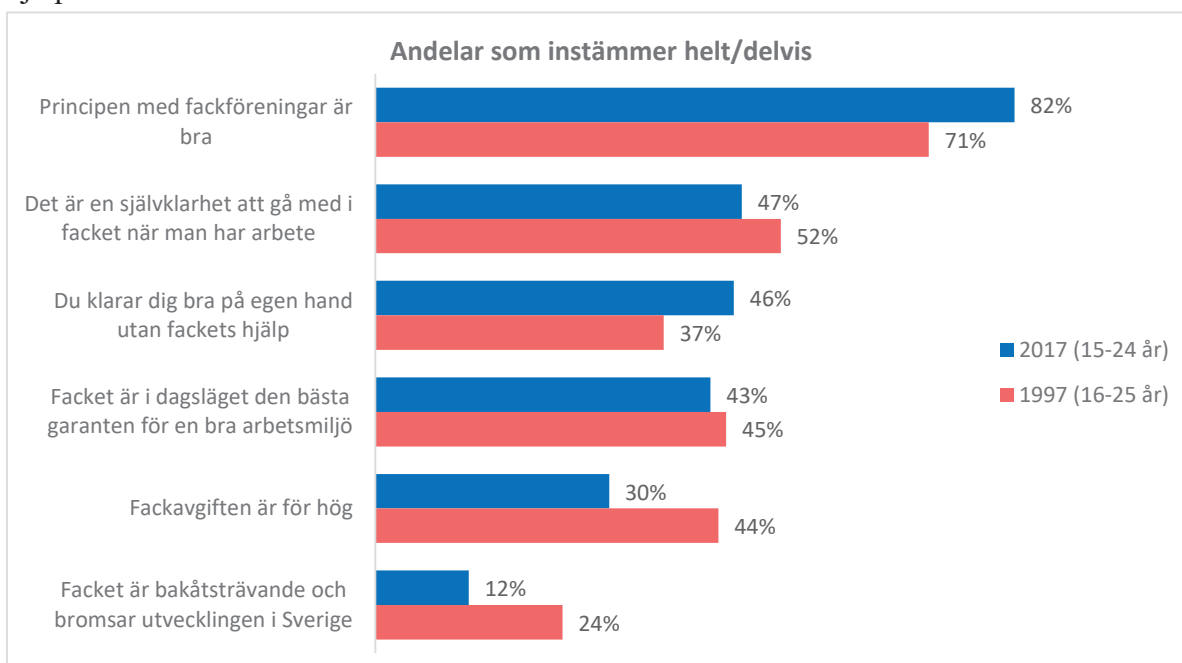
Att inställningen till arbetslivet förändrats i takt med att arbetsmarknaden utvecklas är i sig inte överraskande. En generation som söker trygghet och eftersträvar ett tryggt och utvecklande arbetsliv kan tänkas innebära goda möjligheter för facklig organisering. Det finns dock tendenser till både en stärkt och försvagad relation till facket. En fråga som måste ställas är följande: Om trygghet är eftersträvansvärt i allmänhet och i relation till arbetslivet i synnerhet – hur påverkar det synen på facket? Över tid har ungas inställning till facket blivit mer positiv. I figur 4 ses hur unga tagit ställning till frågan ”Tror du att du kommer ansluta dig till en fackförening” där jämförelser görs mellan svaren i Ungdomsbarometern 1997 och Ungdomsbarometern 2018¹⁴. Det var fler unga som var medlemmar i facket 1997, men en mer negativ inställning till facket kan inte ses.

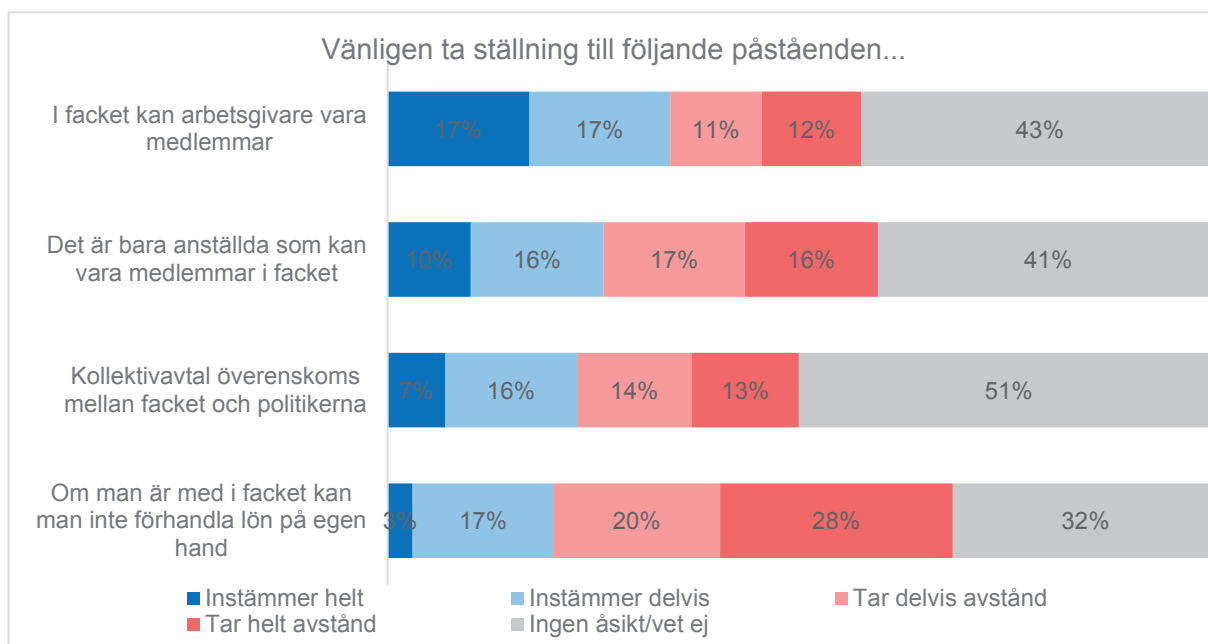
¹⁴ Observera dock skillnaden i respondenternas ålder mellan mätningarna.

Det är till och med så att när vi undersöker hur attityder i relation till facket har förändrats över tid så måste attityden snarast beskrivas som alltmer positiv (se figur 5). Högre andelar unga instämmer i påståendet ”Principen med fackföreningar är bra” nu än för tjugo år sedan. Uppfattningen om vad ett fackligt medlemskap innebär får dock anses ha försvagats. Högre andelar instämde 1997 i att ”Det är en självklarhet att gå med i facket när man har ett arbete” än idag. Andelen som instämmer i påståendet ”Du klarar dig bra på egen hand utan fackets hjälp” har ökat.

Tydligt negativa uppfattningar om facket har dock försvagats och lägre andelar anser att ”Facket är bakåtsträvande och bromsar utvecklingen i Sverige” samt anser att ”Fackavgiften är för hög”. Just det senare påståendet kan dock tyvärr anses hänga samman med dels en lägre anslutningsgrad, dels en generellt svagare förståelse för vad facklig organisering innebär. I figur 6 beskrivs hur 15–24 åringar i den senaste Ungdomsbarometern tagit ställning till falska påståenden om facket.

Vi kan kort sagt konstatera att andelarna som är osäkra på fackets roll och funktion är hög. Förståelsen för hur centrala delar av det svenska samhället organiseras - hur partsmodellen faktiskt fungerar – verkar vara höljt i dunkel för en oroväckande hög andel av ungdomsgenerationen.

Det finns också tydliga kopplingar till hur arbetsmarknaden har förändrats. Facket upplevs många gånger som ett avlägset ”dom” snarare än som ett potentiellt ”vi”. En ung person i en otrygg anställning, oavsett anställningsform, tenderar att inte vara medlem i facket. I såväl kvantitativa som kvalitativa undersökningar befästs sambandet. Kanske är det inte så överraskande att det inte känns självklart vilken fackförening man ska vara medlem i om man har flera olika anställningar eller förväntar sig att man ska vara kvar på nuvarande arbete i några månader som mest. Det problematiska är att tendenserna riskerar att förstärka varandra. Den otryggare situationen på arbetsmarknaden försvagar relationen till facket, vilket in sin tur försvårar möjligheterna att kollektivt arbeta för tryggare anställningar.

3.3 Utbildning och skola

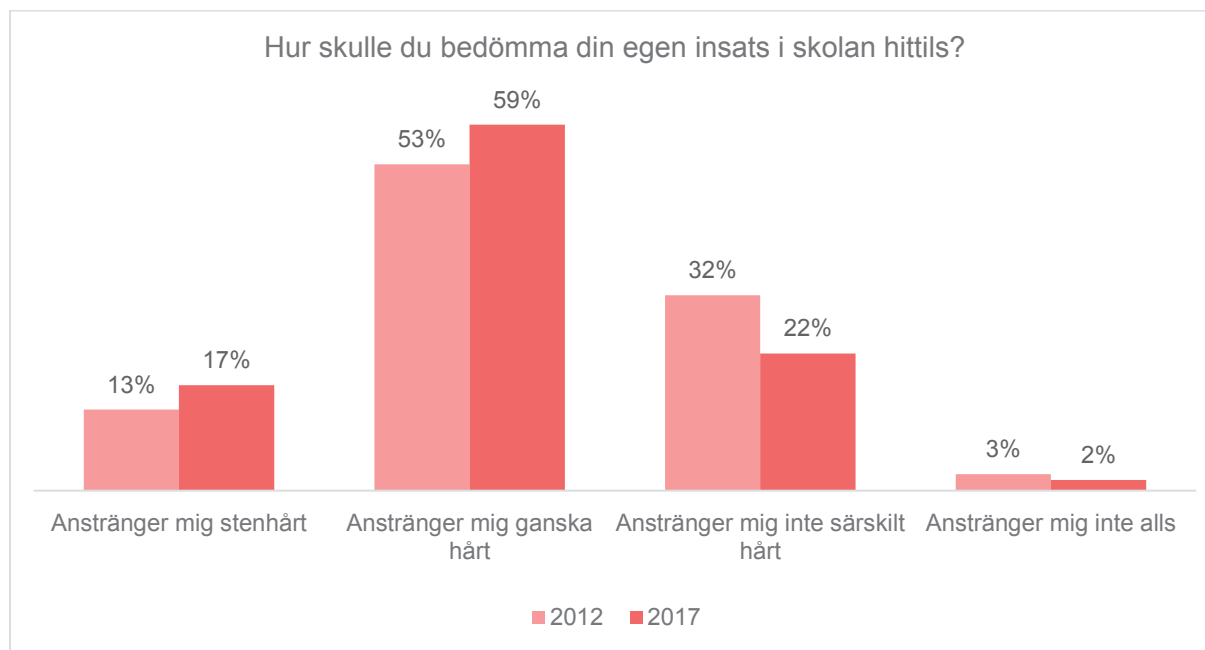
Sedan tidigt 1990-tal har stora förändringar skett på utbildningsområdet. Det fria skolvalet har införts, privata aktörer har släppts in inom grund- och gymnasieskola och en stor utbyggnad av högskolan har genomförts. Förändringarna har fått såväl önskade som oönskade konsekvenser med försvagad likvärdighet som tydligast exempel.

Kort sagt har föräldrarnas inkomst och utbildningsbakgrund kommit att spela allt större roll för elevers skolresultat. Skolverket har i flera undersökningar, bl.a. i rapporten ”Analyser av familjebakgrundens betydelse för skolresultaten och skillnader mellan skolor” som släpptes våren 2018, visat att elevers klassbakgrund sedan 1990-talet fått allt större betydelse för deras skolresultat. Skillnader i skolresultat mellan unga med svensk och utländsk bakgrund har också ökat vilket bedöms korrelera med klassbakgrund. Parallellt med detta har skolsegregationen ökat kraftigt och skillnaderna mellan olika skolor likaså.

Skolor konkurrerar om elever på ett flertal sätt. Ett av de enskilt viktigaste sätten rör möjligheterna att få höga betyg vilket har medfört en debatt om betygsinflation där särskilt friskolor pekats ut för att sätta högre betyg än vad som motsvaras av elevernas kunskapsnivå.

De som mest direkt påverkas av dessa förändringar är förstås unga. Det är unga vars skolgång har förändrats. Särskilt betydelsefullt blir här att konstatera att skolresultat, särskilt om man klarat gymnasiet eller inte, har fått en allt starkare betydelse för möjligheterna att få arbete efter avslutad skolgång. Ungas skolresultat och därmed i förlängningen deras livsmöjligheter har blivit mer ojämlikt fördelade.

I Ungdomsbarometern kan förändringar i attityder till utbildning ses över tid. Unga anger att de anstränger sig hårdare i skolan nu än för fem år sedan (se figur 7). Andelen som anstränger sig stenhårt och ganska hårt har stigit. I kvalitativa undersökningar kan konstateras att inställning till kunskap, utbildning och lärande har förflyttats. Det är inte på samma sätt coolt att vara dålig i skolan och det uppfattas generellt som viktigare att prestera. Det här gäller förstås inte alla grupper av unga, men totalt sett är ändå tendensen tydlig.

I takt med en ökad individualisering läggs allt större fokus vid individens egna möjligheter att fatta beslut och ta ansvar för sin situation. Utbildningspolitiskt har också valfrihet likväl som hårdare krav, med tidigare betyg som ett exempel, varit tydligt framlyft i den politiska debatten.

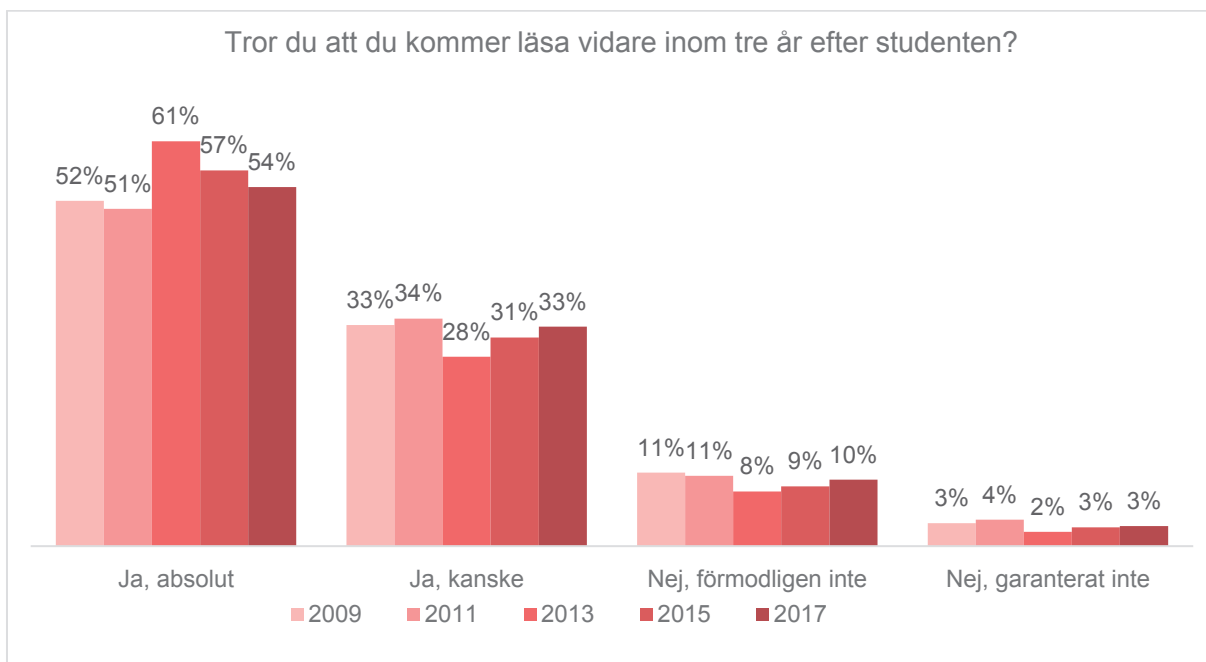
Ungas framtidsval präglas av en ”alla dörrar öppna”-strategi där beslut om framtiden gärna skjuts framåt. Att vara helt säker på vad man vill göra i framtiden är svårt att kräva av en 15-åring men särskilt så när vi har att göra med ungdomar som är vana att behöva fatta beslut på en lång rad andra områden.

Gymnasieskolan

Förändringar av gymnasieskolan har kommit i och med införandet av den nya gymnasieskolan 2011 genom läroplanen benämnd GY 11. En av de mer uppmärksammade förändringarna har rört avsaknaden av högskolebehörighet på yrkesprogrammen på gymnasiet. Det pågår en intensiv politisk debatt om förändring eller inte på detta område. Ett av de tydligaste motiven har varit att öka antalet sökningar till yrkesprogrammen som har haft svårt att fylla platserna vilket har bedömts vara särskilt olyckligt givet matchningsproblem på arbetsmarknaden och ett stort behov av personer med yrkesutbildning.

I Ungdomsbarometern framgår tydligt att andelen unga som är helt säkra på att de inte kommer läsa vidare efter gymnasiet är mycket låg. Så har det också varit under de senaste åren. I figur åtta framgår att enbart tre procent anger alternativet ”Nej, garanterat inte” som svar på frågan

”Tror du att du kommer läsa vidare inom tre år efter studenten”. Det vore osannolikt att tänka sig att övriga 97 procent faktiskt kommer läsa vidare. Men givet att ”alla dörrar öppna” och uppskjutande av avgörande beslut är en strategi som används av de flesta unga är det ändå uppenbart att utbildningssystemet inte bör begränsa möjligheterna att byta bana längre fram.

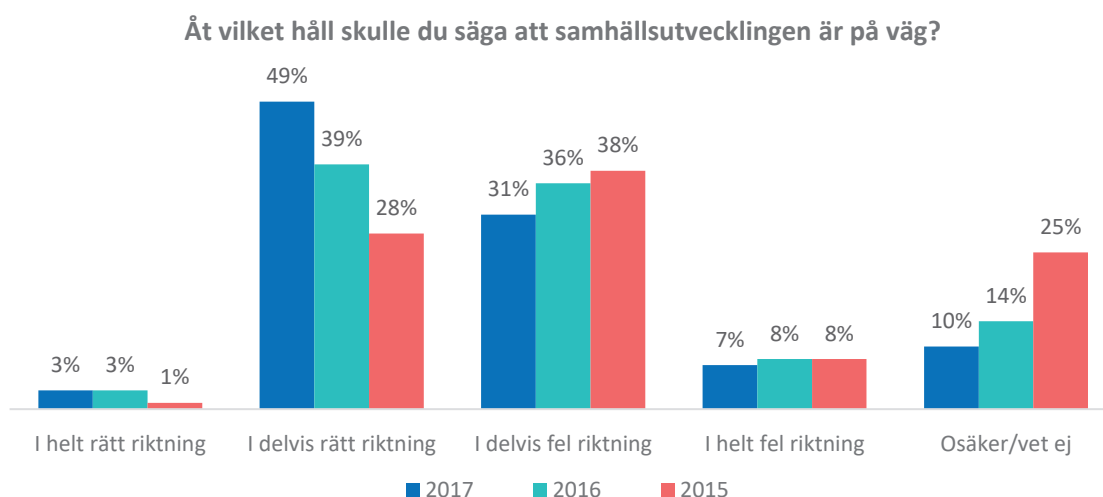
Hur väl unga är förberedda för arbetslivet, oavsett vilket gymnasieprogram som de har gått, råder det vissa tvivel om. Företagarnas rapport ”Det är attityden dumbom” från november 2016 fick mycket uppmärksamhet för att peka ut attitydproblem bland unga som ett problem i företags kompetensförsörjning.¹⁵ Att helt lägga skulden på ungdomsgeneration för rekryteringsproblematik hos företagen är dock orimligt. Vi har att göra med en generation som anser sig ta större ansvar för sin utbildning än tidigare men för vilka arbetslivet inte erbjuder samma efterfrågade trygghet och stabilitet som för äldre generationer. Likväl är det rimligt att argumentera för att ungas förståelse för hur arbetsmarknaden fungerar behöver stärkas. Något som inte minst den tidigare redovisa förståelsen för den svenska modellen och parternas roll understryker.

¹⁵ <https://www.foretagarna.se/politik-paverkan/rapporter/2016/det-ar-attityden-dumbom/> (hämtat 180615)

4. Samhällets utveckling och politikens roll

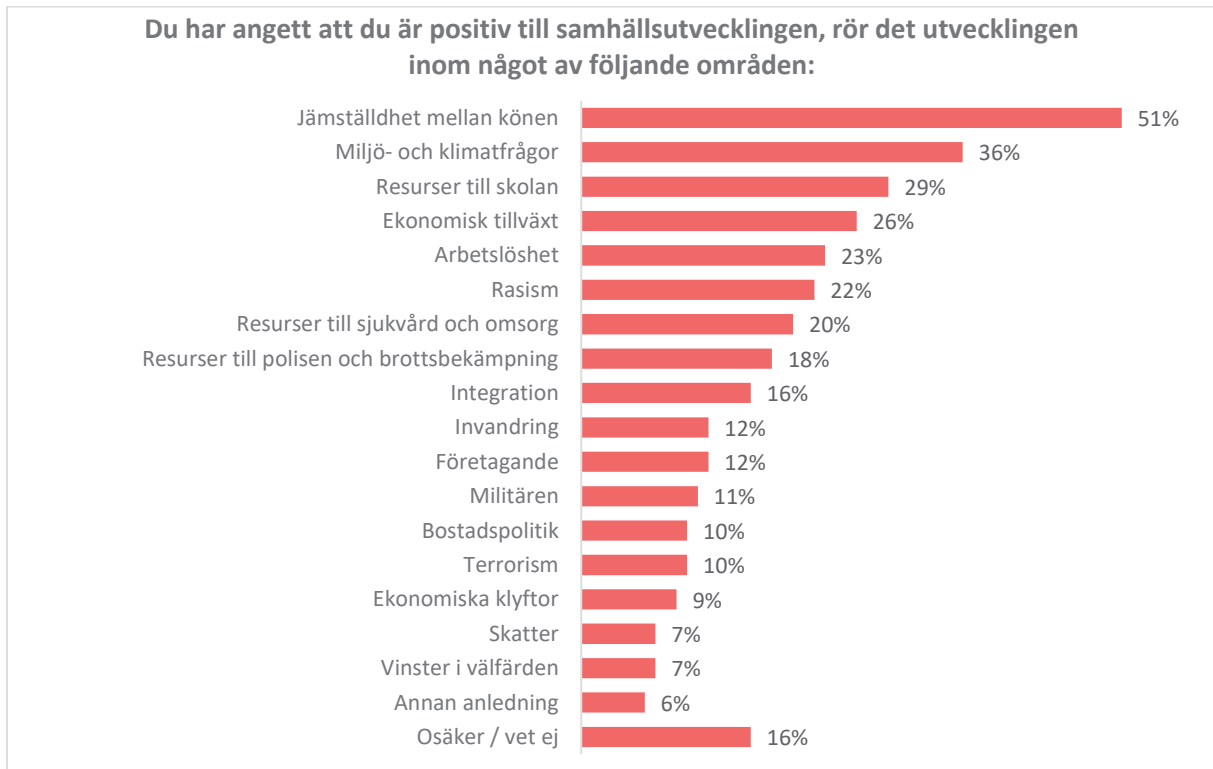
4.1 Vart är vi på väg?

Ungas inställning till samhällsutvecklingen är på det stora hela positiv. På liknande sätt som unga är positivt inställda till sina egna livsmöjligheter är de positivt inställda till samhällets utveckling. 52 procent av 15–24 åringarna anger att samhällsutvecklingen är på väg i helt eller delvis rätt riktning. Det har skett en markant ökning av andelen positiva över de tre senaste åren, från 29 procent positiva till nämnda 52 procent. 2015 var ett speciellt år i opinionen, till följd av flyktingkrisen, och inte minst hösten då undersökningen genomfördes vilket kan förklara den högre andel osäkra likväl som lägre andel positiva, se figur nio.

Skillnaden jämfört med befolkningen i stort är dock påtaglig. I den senaste SOM mätningen, som genomförs av SOM-institutet vid Göteborgs Universitet, angav 51 procent att de tycker att Sverige utvecklas åt fel håll och endast 18 procent att Sverige utvecklas åt rätt håll. Frågan formulerades ”Allmänt sett, tycker du att utvecklingen i Sverige går åt rätt håll eller åt fel håll?”, vilket är närliggande men ändå med viss skillnad jämfört med den ovan redovisade frågan från Ungdomsbarometern.

Skälen till att unga är positivt inställda till samhällsutvecklingen är flera. Det tycks av svaren i Ungdomsbarometern att döma främst bero på utvecklingen i Sverige. 61 procent av dem som angett att de tycker att utvecklingen är på väg i helt eller delvis rätt riktning anger att det beror på utvecklingen/händelser i Sverige. Vidare tycks utvecklingen gällande jämställdhet och miljö- och klimatfrågor vara det som unga uppfattar som mest hoppningivande (se figur tio).

Hur kommer det sig då att just utvecklingen vad gäller miljö och klimat samt jämställdhet verkar vara så positiv i många ungas ögon? Är det förändringarna av föräldraförsäkringen, flygskatten och klimatlagen som ligger bakom optimismen? Det för politiker relativt tråkiga svaret är nej – tydligt nej.

Utvecklingen gällande jämställdhet mellan könen tycks snarare utgå från populärkulturella och sociala uttryck. Frågorna är sådana många unga själva kan relatera till på ett individuellt plan, men det är också så att frågorna uppmärksammas av några av de allra största artisterna. Som exempel kan nämnas Beyoncé, som framträtt framför en back-drop med ordet ”feminist” på, och Zara Larsson som gjort ett flertal uppmärksammade uttalanden med tydligt feministiska budskap. Dessa och andra unga kvinnor i offentligheten tar plats med en självklarhet som tidigare uppfattats som provocerande men som fungerar stärkande och inspirerande för unga kvinnor i Sverige. Metoo rörelsen är ett annat exempel på hur kampen för jämställdhet generellt uppfattas ha flyttats fram av och för unga.

Vad gäller miljö- och klimatfrågor är det något överraskande att frågan ligger i topp, eventuella politiska landvinningar genom klimatöverenskommelser och klimatlag till trots. Unge är generellt positivt inställda till hållbarhet och är beredda att förändra sina egna vanor för att själva ta ansvar. I Ungdomsbarometern syns exempelvis att andelen som undviker kött stigit

kraftigt över tid, i dag är nästan var tredje (31 procent) av 15–24 åringarna ”vegovän”¹⁶ och det är endast ett exempel på hur unga tar individuellt ansvar för miljön och klimatet. Den kommunikation som når unga gällande klimatfrågor är blandad men en inte försvinnande andel består av reklam vilken de senaste åren i allt högre utsträckning präglas av hållbarhetsbudskap. I typfallet är den här typen av kommunikation positiv – ”vi klarar klimatet men köp vår produkt så blir det lättare”.

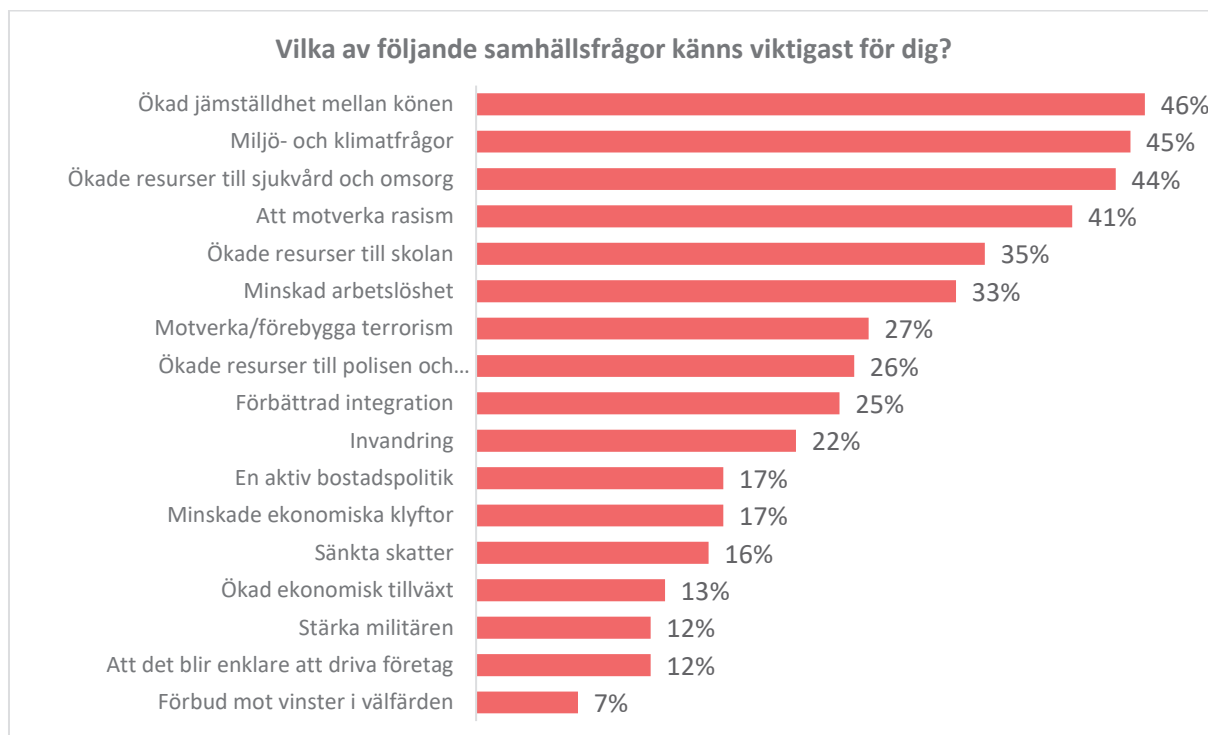
Unga som är negativt inställda till samhällsutvecklingen tenderar att befinna sig antingen långt till höger eller långt till vänster politiskt. De som är mest kritiskt inställda till samhällsutvecklingen är de som anger att de skulle rösta på SD eller V om det var val idag. De tre frågor som flest unga anger motiverar till en negativ inställning till samhällsutvecklingen är terrorism, rasism och resurser till sjukvård och omsorg.

Självklart finns en korrelation mellan vilka frågor unga i allmänhet tycker är viktiga och vad som anges som skäl för hopp respektive oro om framtiden. Även här kan tydliga skillnader mellan unga och äldres inställning ses.¹⁷ I Ungdomsbarometern ser topplistan ut på följande sätt då respondenterna fått ange tre alternativ som svar på frågan ”Vilka av följande samhällsfrågor känns viktigast för dig?” (se figur 11).

---

¹⁶ Dvs. antingen vegetarian, flexitarian, vegan eller liknande

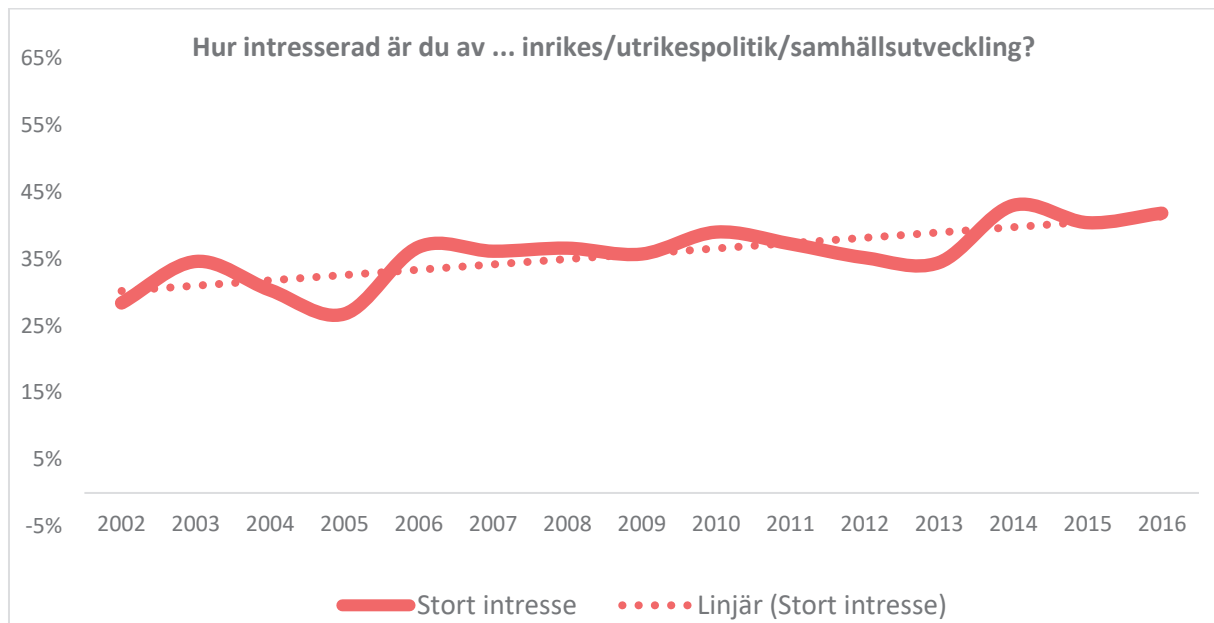
¹⁷ Det är dock svårt att hitta fungerande jämförelsepunkter då de flesta opinionsinstitut frågar om den viktigaste ”politiska” frågan och enbart ger respondenten möjligheten att ange ett alternativ. Generellt tenderar dock jämställdhet och miljö- och klimat uppfattas som betydligt mindre - och invandring som mer viktigt av äldre.

Det finns dock väldigt tydliga skillnader mellan olika grupper av unga och kopplingen till partisympatier är som väntat stark. Invandring uppfattas som en viktigare fråga bland unga SD-sympatisörer, miljö- och klimat värderas högre av de som skulle rösta på MP och Fi-väljarna anser att ökad jämställdhet är den i särklass viktigaste frågan.

4.2 Samhällsengagemang

Dagens ungdomsgeneration är, till många överraskning, tydligt intresserad av samhällsfrågor och politik. Över tid kan en tydlig ökning ses i Ungdomsbarometern. Mellan 2002 och 2016 ökade andelen som har ett stort intresse för intressekategorin ”inrikes/utrikespolitik/samhällsutveckling” från 28 procent till 42 procent. Det är en 50 procentig ökning (se figur tolv).

Parallellt med det ökande intresset har också ungas valdeltagande ökat. I riksdagsvalet 2002 låg 18–24 åringars valdeltagande på 69,9 procent och i riksdagsvalet 2014 på 81,3 procent. Skillnaderna mellan yngre och äldres valdeltagande kvarstår men har krympt betänkligt. Utvecklingen är inte densamma i flertalet demokratiska länder där skillnaderna snarare tycks öka.¹⁸

Det ökande engagemanget tar sig dock i huvudsak inte uttryck genom ökande medlemsantal i politiska partier och partipolitiska ungdomsförbund. Enligt SOM-institutets senaste mätning har andelen av befolkningen som är medlemmar i politiska partier sjunkit från 14 procent 1986 till sex procent 2017.¹⁹ För unga är motsvarande siffror en halvering mellan 1994 och 2014, från 59 000 totalt till 28 000.²⁰ Ungas föreningsengagemang befinner sig dock på höga nivåer med omkring 700 000 bidragsgrundande medlemmar i barn- och ungdomsorganisationer under de senaste åren. Det föreningsbundna engagemanget tar sig dock på ett något annat sätt än tidigare. Projektbundet och tidsbegränsat engagemang, många gånger kopplat till sakfrågor blir vanligare och det traditionella mer långvariga engagemanget ser ut att sjunka. Exempel på organisationer som framgångsrikt lyckats ta tillvara på den här nyare typen av engagemang är Refugees Welcome och Soppkök Stockholm.

¹⁸ SCB:s statistikdatabas

http://www.statistikdatabasen.scb.se/pxweb/sv/ssd/START__ME__ME0105__ME0105C/ME0105T01/table/tab1eViewLayout1/?rxid=f45f90b6-7345-4877-ba25-9b43e6c6e299 (hämtat 180626)

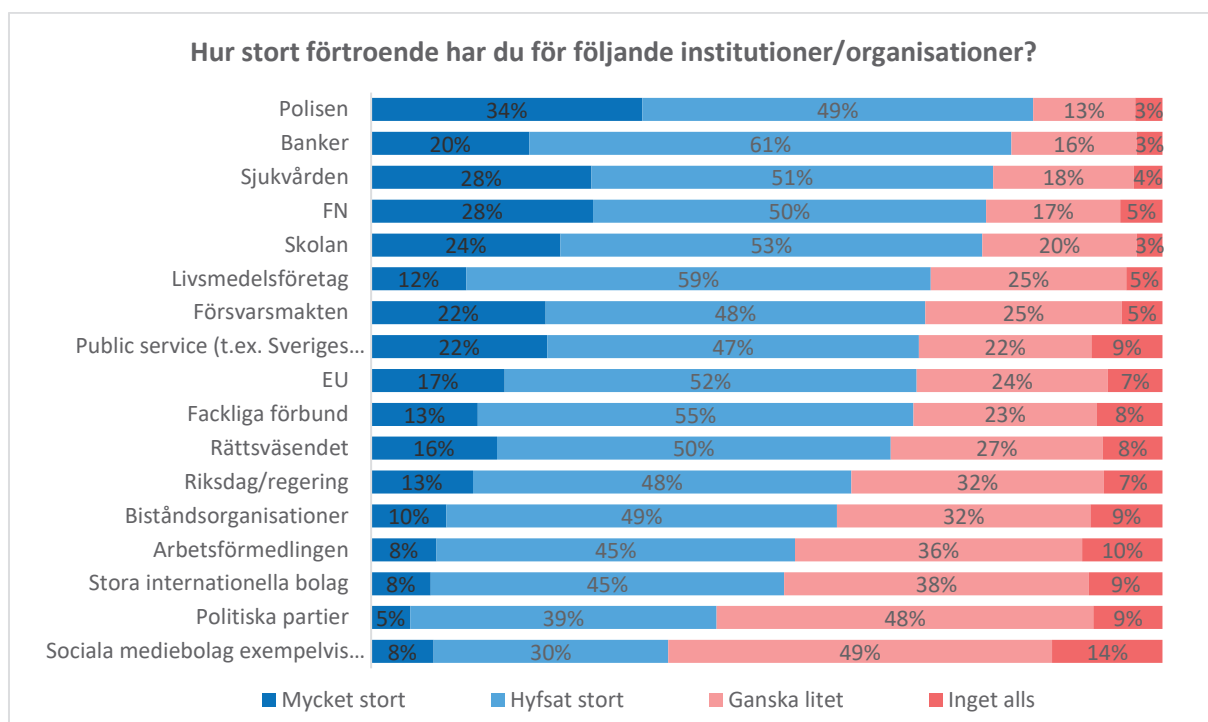
¹⁹ SOM-institutet ”Svenska trender 1986–2017” https://som.gu.se/digitalAssets/1689/1689577_1.-svenska-trender-1986-2017.pdf (hämtad 20180615)

²⁰ Statistik från Myndigheten för Ungdoms- och Civilsamhällesfrågors rapport ”Fokus 14 – om ungas fritid och organisering”

Ungas engagemang kompletteras också av vad som kan benämnas som individualiserade engagemangsformer. Rent krasst uppfattas det som mer intressant och attraktivt att sjunga med i ”Who run the world – girls” bredvid den vegetariska, ekologiska och glutenfria buffén än att sitta på medlemsmöte i den lokala områdesföreningen i ett politiskt parti. Snarare än att bli medlem i ett partipolitiskt ungdomsförbund förändrar unga sina vanor, kanske slutar äta kött, handlar second hand eller klär sig på ett sätt som uttrycker deras politiska identitet. Just ett politiskt identitetsbygge grundat i livsstilsfrågor är centralt för att förstå ungdomsgenerationens engagemang.

4.3 Relationen till politiken

Ungdomars relation till de politiska partierna får beskrivas som problematisk. I den senaste Ungdomsbarometern undersöks ungas förtroende för institutioner och organisationer på samhällsnivå (se figur 12).

Förtroende för politiska partier ligger lågt, till och med mycket lågt. Endast 44 procent av 15–24 åringarna har mycket eller hyfsat stort förtroende för politiska partier. Förtroendet för det demokratiska system partierna verkar inom tycks vara högre, 61 procent har mycket eller hyfsat stort förtroende för riksdag/regering och såväl EU som FN åtnjuter högre förtroendesiffror än så.

Förklaringen till det låga förtroendet för partierna är mångbottnad. Det krävs inte en särskilt avancerad analys för att konstatera att de frågor partierna driver i valrörelsen inför riksdagsvalet 2018 inte överensstämmer med de frågor som unga uppfattar som mest brännande. Detta riskerar förstås att öka avståndet mellan unga och partierna.

Det finns dessutom, genom Sverigedemokraterna, på ett påtagligare sätt än tidigare, politiska aktörer som kapitaliserar på känslan av avstånd till partierna. SD:s framväxt skedde inledningsvis genom ett ökat opinionsstöd från unga män, men under senare år har stödet spridits till övriga delar av befolkningen med det starkaste stödet bland män i medelåldern²¹. Partiernas organisatoriska form stämmer dock relativt illa överens med de förväntningar på att kunna påverka som dagens ungdomsgeneration präglas av.

Som vi i rapportens tidigare kapitel förväntar sig unga att kunna påverka samhället, sin omgivning och sitt liv i betydligt högre utsträckning än tidigare generationer. Den traditionella svenska föreningsstrukturen är baserad på representation och flera lager av föreningar med geografi som utgångspunkt. Detta innebär att det i typfallet är långt från lokalförening till beslut som fattas på nationell nivå. Unga som engagerar sig politiskt är i typfallet intresserade av frågor som inte är begränsade till den egna stadsdelen eller den egna kommunen. Något som delvis förklaras av hur informationsinhämtningen förändrats över tid där lokaltidningen fått stå tillbaka som central informationskanal till förmån för sociala medier och digitala versioner av nationella medier.

Att engagera sig i en partiförening och driva frågor som främst kretsar kring stadsdel eller kommun (beroende på kommunstorlek) uppfattas därmed som något annat än det efterfrågade. Som medlem i ett politiskt parti behöver du ta dig igenom ett flertal lager inom organisationen, och spendera många år, innan du de facto har möjligheten att delta i diskussionen om partiets vägval, i alla fall där besluten fattas i styrelserum och på årsmöten, stämmor och kongresser. Att engagemang dessutom tar mer tillfälliga uttryck ökar inte sannolikheten för partiorganisering bland unga.

---

²¹ Se exempelvis SCB:s partisympatiundersökning från maj 2018 som släpptes den 11 juni 2018 <https://www.scb.se/hitta-statistik/statistik-efter-amne/demokrati/partisymptier/partisymptiundersokningen-psu/pong/statistiknyhet/partisymptiundersokningen-psu-i-maj-2018---parti--eu--och-eurosymptier/> (hämtad 20180626)

4.4 Vägen framåt

Vad kan då göras? Är det hopplöst att engagera en ung individualiserad generation för politisk förändring genom de politiska partierna, fackföreningsrörelsen eller andra delar av civilsamhället? Svaret är troligen att det ännu är för tidigt att helt räkna bort de traditionella politiska strukturerna.

Det är uppenbart att frågor om föreningskultur blir centrala. Det finns inte utrymme för något annat -om det inte är trivsamt och utvecklande kommer unga helt enkelt hitta något annat sätt att engagera sig.

En ytterligare central fråga är att korta beslutsvägar och möjliggöra påverkanskanaler inom föreningen och mellan dess olika led. En väg kan vara att fortsätta låta mellannivåerna, i typfallet distrikt, avdelning eller region, hantera frågor som motsvarar dess geografiska avgränsning men att ta bort dess representativa funktion inom organisationen. Det är inte av naturen givet att interndebatt omöjligt kan föras digitalt, heller inte att rösträtt på årsmöten innehas av ombud utsedda på distrikts- eller avdelningsnivå.

Här ligger sannolikt framgångsfaktorerna; att faktiskt erbjuda engagerade medlemmar, unga som äldre, att påverka från den nivå de verkar. Risker är annars att organiseringen som vi känner den går förlorad med en kraftig försvagning av demokratin och möjligheterna till inflytande för medborgarna och löntagarna som följd. Möjligheterna att hitta en sakfråga att engagera sig i, förändra sin livsstil och att uttrycka sina åsikter är goda utanför organisationerna. Det är en stärkning av demokratin och möjligheterna till inflytande, både inom organisationerna och i samhället i stort, som är vägen framåt.

Efterord

Vid läsning av den här rapporten kan det konstateras att det finns både utmaningar och möjligheter för dagens unga. Det är på flera sätt både en effekt och en spegling av samhället som vi lever i.

Dagens unga generation är tydligt påverkad av en ökad individualisering i samhället. Tidsandan hävdar ofta att var och en är sin egen lyckas smed. Det förstärker tilltron till individens egen förmåga, men det skapar också stor press på den enskilde. Det är ungdomen som själv ska säkra upp framtiden: skaffa sig en trygg anställning, ett stabilt boende, en familj, göra aktiva val, planera och spara.

Att unga idag mår sämre än tidigare generationer måste betraktas som ett misslyckande. Det finns en otrygghet idag som skapar psykisk ohälsa bland unga. Det är vårt gemensamma ansvar att ta tag i de underliggande orsakerna till den befogade oro många unga känner inför sin framtid. Vi måste också våga se att det finns ojämlikhet mellan generationer och att unga idag är förfördelade.

Ett otryggt och ovisst arbetsliv gör att unga idag varken kan planera fritid eller framtid. Den trygghet som andra tar för givet är ofta bara en dröm för unga. Reformerna som är rimliga att kräva innefattar bättre arbetsvillkor; att slippa sova med mobilen under kudden och i stället vara säkra på att lönen räcker hela månaden. Dagens osäkerhet påverkar ungas vardag och frihet. Därför är det avgörande att få slut på de otrygga anställningarna.

Det ligger i samhällets intresse att unga lyckas etablera sig tidigare på arbetsmarknaden. När unga börjar arbeta senare får det konsekvenser för hela samhällsekonomin, men det drabbar också den enskilde. Utan egen försörjning blir det svårt att såväl flytta hemifrån som att bilda familj. Det blir svårt att bli vuxen. Det skapar en otrygghet inför vad som händer ifall man inte lyckas få ett arbete. Eller ifall man blir sjuk, eller vad som händer när man inte har egna besparingar för att säkra upp pensionen.

Dagens unga beskrivs som en generation som håller alla dörrar öppna. Men samtidigt längtar den unga generationen efter trygghet, stabilitet och förutsägbarhet. Det är dags att politiken gör nödvändiga prioriteringar för att fler unga ska kunna få ett arbete med trygg anställning och schyssta villkor. Lagstiftningen mot utnyttjande av unga på arbetsmarknaden måste stärkas, bostäder där unga har råd att bo måste byggas och jämlikhetsskapande reformer måste

genomföras. Om alla ska få likvärdiga livschanser måste alla skolor vara bra skolor och det måste finnas möjlighet att kompensera senare i livet om grundskolebetygen inte räcker till.

Dagens unga människor är aktiva samhällsmedborgare, men de väljer andra kanaler för sitt engagemang än det traditionella föreningslivet. Trots ett stort engagemang och växande intresse för politik och samhällsfrågor, så väljer alltför många unga bort partipolitiken. Detta är ett demokratiproblem, eftersom vårt parlamentariska system bygger på representation och därmed en stadig återväxt av unga medlemmar. Samtidigt står unga gärna upp för sakfrågor, men väljer ofta individuella påverkansformer som till exempel medveten konsumtion, kampanjer eller att rösta.

Trots denna utveckling behöver inte ökad individualisering per definition leda till att färre vill gå med i facket. Samtidigt som fackligt medlemskap minskar bland unga är det tydligt att unga värdesätter ett tryggt arbetsliv med schyssta avtal.

Dagens unga har en vilja att påverka samhället. Frågan vi måste ställa oss själva, som fackföreningsrörelse, är därför vad som krävs för att vi ska vara en relevant, trovärdig och tilltalande förändringsaktör i den unga generationens ögon.

I det arbetet behövs ungas perspektiv. Därför måste såväl fackföreningsrörelsen som partipolitiken ta ansvar för att tillvarata ungas förändringskraft. Det kan bara göras genom att erbjuda unga en verklig möjlighet att vara med och påverka. Med moderniserade organiseringsmetoder, kortare beslutsvägar och större möjlighet till verkligt inflytande.

Kanske ligger fackföreningsrörelsens framtid i skärningspunkten där en önskan om det gemensamma trygghet och stryka möter individens tro på sin egen kraft och den nya tidens valmöjligheter. Vi måste kunna spegla samtidens tro på individens förmåga, eftersom varje individ räknas i vår gemensamma strävan mot en tryggare arbetsmarknad och ett jämlikare samhälle.

Josefin Johansson
LOs ungsekreterare

Källförteckning

Litteratur

- Bourdieu, Pierre – “*Distinction: A Social Critique of the Judgment of Taste*,” 1984
- Beck, Ulrich – “*Risk Society - Towards a New Modernity*”, 1992
- Fietze, Beate - ”*Historische Generationen. Über einen sozialen Mechanismus kulturellen Wandels und kollektiver Kreativität*”, 2009
- Larsson, Mats – ”*Anställningsformer och arbetstider 2017 - Fast och tidsbegränsat anställda samt hel- och deltidanställda efter klass och kön år 1990–2016*”, 2017
- Levine, Donald (ed) - “*Simmel: On individuality and social forms*”, 1971

Rapporter

- ”*Allt hänger på mig – skrift om unga och arbetslivet*”
Tankesmedjan Futurion, <http://futurion.se/wp-content/uploads/2017/10/Skrift-om-unga-och-arbetslivet-FINAL.pdf> (hämtad 20180615)
- ”*Det är attityden – dumbom!*”
<https://www.foretagarna.se/politik-paverkan/rapporter/2016/det-ar-attityden-dumbom/> (hämtad 180615)
- ”*Fokus 14 – om ungas fritid och organisering*”,
Myndigheten för Ungdoms- och Civilsamhällesfrågor 2015
- ”*Svenska trender 1986–2017*”,
SOM-institutet https://som.gu.se/digitalAssets/1689/1689577_1.-svenska-trender-1986-2017.pdf (hämtad 20180615)
- ”*Unga vuxnas boende - Hur påverkar situationen på bostadsmarknaden unga vuxnas möjligheter att skapa sin egen framtid?*”,
Hyresgästföreningen 2017

Digitala källor

- SCB – demografisk statistik kring föräldrars ålder vid första barnets födelse
<https://www.scb.se/hitta-statistik/statistik-efter-amne/befolkning/befolkningsframskrivningar/demografisk-analys/pong/statistiknyhet/demografisk-analys-tid-mellan-barnen---hur-lang-tid-vantar-foraldrar-innan-de-far-sitt-andra-barn/> (hämtad 180615)
- SCB – partisynpatiundersökning maj 2018
<https://www.scb.se/hitta-statistik/statistik-efter-amne/demokrati/partisynpatier/partisynpatiundersokningen-psu/pong/statistiknyhet/partisynpatiundersokningen-psu-i-maj-2018---parti--eu--och-eurosynpatier/> (hämtad 20180626)
- SCB - statistikdatabas om valdeltagande bland unga
http://www.statistikdatabasen.scb.se/pxweb/sv/ssd/START_ME_ME0105_ME0105C/ME0105T01/table/tableViewLayout1/?rxid=f45f90b6-7345-4877-ba25-9b43e6c6e299 (hämtad 180626)

- SVT – nyhet om bostadsbrist
<https://www.svt.se/nyheter/inrikes/kommunerna-bostadsbristen-ar-rekordstor> (hämtad 20180615)
- Ungdomsbarometern 2017/18, enkätundersökning genomförd av Ungdomsbarometern med 23 000 15-24 åriga respondenter

Rapporten beställs från LO-distribution:
lo@strombergdistribution.se
Telefax: 026-24 90 26

Juni 2018
ISBN 978-91-566-3318-8
www.lo.se

OMSLAGSFOTO: Lars Forsstedt